

การบรรยายเรื่อง
แนวทางลดความเหลื่อมล้ำ
โดยแนวคิดกิจการเพื่อสังคม
โดย นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วันพุธที่ 11 กรกฎาคม 2561

หัวข้อบรรยาย

- **นิยาม และความเป็นมา**
- **Social Enterprise (SE) ในอังกฤษ**
- **SE กับ การลดความเหลื่อมล้ำ**
- **SE ในประเทศไทย**

นิยาม

SE เป็นธุรกิจรูปแบบใหม่

มุ่งแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม

โดยนำผลกำไรส่วนใหญ่หรือทั้งหมด

ไปลงทุนเพิ่ม

กำไรส่วนใหญ่คืออะไร

มูฮัมหมัด ยูนุส

นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล

เสนอให้นำกำไรทั้งหมดไปลงทุนเพิ่ม

ไม่นำไปแบ่งปันผู้ถือหุ้นเลย

คำถาม : แล้วใครจะมาลงทุน

อังกฤษ

เดิม ให้แบ่งปันผลกำไรได้ไม่เกิน 20%

ปัจจุบัน ให้แบ่งปันผลกำไรได้ไม่เกิน 1 ใน 3

SE กับ CSR

(Corporate Social Responsibility)

เดิม ธุรกิจ มุ่ง ผลกำไรสูงสุด

(maximize profit)

ปัจจุบัน ต้องมุ่งผลกำไรที่เหมาะสม

(optimize profit)

และธุรกิจต้องรับผิดชอบต่อสังคม

CSR

- เป็นส่วนหนึ่งของบรรษัทภิบาล
-
- เป็นกิจกรรมที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม

ปัญหา

- หลายธุรกิจ ทำ CSR เพียงเพื่อสร้างภาพลักษณ์
หรือเพื่อการประชาสัมพันธ์
- แต่ยังขาดธรรมาภิบาล

ขาดธรรมาภิบาล เช่น

- เอาเปรียบพนักงาน
- ทำลายสิ่งแวดล้อม
- ไม่ทำ “การค้าที่เป็นธรรม”
(Fairtrade) กับ ผู้เกี่ยวข้อง
- หลอกหลวงลูกค้า
- มุ่งกำไรสูงสุด ฯลฯ

SE ต้องไม่ทำสิ่งเหล่านี้

ความเป็นมา

เดิม ธุรกิจ (Business) มุ่งกำไรสูงสุด

การกุศล (Philanthropy, Charity)

- รับบริจาคมาทำการกุศล

มักไม่มีการทำธุรกิจ

ปัญหาขององค์กรการกุศล

- ค่าใช้จ่ายมากขึ้น
- มีองค์กรมากขึ้น
- เงินบริจาคลดลง

จึงเกิดองค์กรตุกผสม

ระหว่าง การทำธุรกิจ กับการทำการกุศล

เป็นองค์กรที่ทำธุรกิจแล้วนำรายได้ไปทำกุศล

โดยธุรกิจนั้นต้องเป็นกุศลต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมด้วย

จึงเรียกตัวเองว่า

Social Enterprise

วิสาหกิจเพื่อสังคม

เพราะสิ่งที่ทำยากกว่า ธุรกิจธรรมดา

(ต้องทำธุรกิจให้อยู่รอด มีกำไร และต้องดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย)

ศัพท์บางคำ

Agriculture เกษตรกรรม

Industry อุตสาหกรรม

- เกษตรกรรม พึ่งพาดินฟ้าอากาศ

ผูกพันกับดวงตะวัน

- อุตสาหกรรม ต้องอุตสาหกรรม (industrious)

ผูกพันกับเข็มนาฬิกา

วิสาหกิจ = Enterprise

มีความเสี่ยงสูงกว่าธุรกิจทั่วไป

จึงใช้คำนี้ เหมือนชื่อยาน Enterprise

ในภาพยนตร์เรื่อง Star Wars

ของไทย เรียก “กิจการเพื่อสังคม”

“กิจการ” ครอบคลุมทั้ง ธุรกิจ (business)

และ วิสาหกิจ (enterprise)

ประวัติสังเขป

พ.ศ. 2258

ก่อตั้งสมาคมคนทอผ้า

ในเมือง Fenwick สกอตแลนด์

เป็นสหกรณ์แห่งแรก

พ.ศ. 2298

ก่อตั้งสมาคมก่อสร้างในเคทลีย์

เบอร์มิงแฮม ของริชาร์ด เคทลีย์

พ.ศ. 2343 โรงงานของโรเบิร์ต โอเวน

ที่นิว ลานาร์ค

พัฒนาความเป็นอยู่ของคนงาน

ตั้งโรงเรียนให้ลูกหลานคนงานเรียนฟรี

พ.ศ. 2397

Mary Seacole

ตั้ง British Hotel

โรงพยาบาลทหารอังกฤษที่ไครเมีย

ฟลอเรนซ์ ในติงเกลเริ่มระบบการพยาบาล

พ.ศ. 2407 โรงงานห้างหุ้นส่วนของจอห์น ลิวอิส
คนงานเป็นเจ้าของ ทุกคนมีสิทธิ์ออกเสียง

พ.ศ. 2447 วงดนตรีลอนดอนซิมโฟนีออร์เคสตรา
เป็นรูปแบบสหกรณ์ อยู่มาจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2491 National Health Service

ใน UK

พ.ศ. 2504 Peter Benson ก่อตั้ง

Amnesty International

ปัจจุบันมีสมาชิก 3 ล้านคน

ดำเนินการใน 150 ประเทศ

พ.ศ. 2512 ไ้มเคิล ยัง ก่อตั้ง Open University

ถึงปี 2557 มีนักศึกษา 1.5 ล้านคน

ต่อมาตั้ง School of Social Entrepreneur

ในปี 2540

พ.ศ. 2526 มุฮัมหมัด ยูनुส ก่อตั้งธนาคารกรามีน

ให้เงินกู้ขนาดเล็ก⁺ ได้รางวัลโนเบล พ.ศ. 2549

พ.ศ. 2534

กอร์ดอน รอดดิก กับ จอห์น เบิร์ด

ออกนิตยสาร The Big Issue

หนังสือพิมพ์เพื่อคนไร้บ้าน

ปัจจุบันจำหน่ายใน 9 ประเทศ ใน 4 ทวีป

พ.ศ. 2536

กิจการ Camfed ของ Ann Cotton

ช่วยคนยากจนในแอฟริกา

ช่วยเด็กผู้หญิงได้เรียนหนังสือไปแล้วกว่า 3 ล้านคน

พ.ศ. 2545

เจมี โอลิเวอร์ เปิดภัตตาคาร Fifteen

รัฐบาลอังกฤษ นิยาม SE ว่า

A business with primarily

social objective whose surpluses

are principally reinvest for that purpose

(ธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสังคม โดยนำผลกำไรส่วนใหญ่
ไปลงทุนเพิ่ม เพื่อวัตถุประสงค์นั้น)

The Big Issue

- Gordon Roddick และภรรยาไปสหรัฐอเมริกาพบคนขายหนังสือพิมพ์ Street News

เกิดแรงบันดาลใจ ลงทุน 5 หมื่นปอนด์

ให้ John Bird ไปทำ The Big Issue

48 หน้า ราคาขาย 2.5 ปอนด์

ให้คนไร้บ้านซื้อในราคา 50% ไปขาย

- **John Bird เกิด 30 มกราคม 2498**

5 ขวบ ไร้บ้าน

7 – 10 ขวบ เข้าไปอยู่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า

ย่างเข้าสู่วัยรุ่น ติดคุกซ้ำแล้วซ้ำเล่าจากอาชญากรรม

อายุ 30 ปี มีครอบครัว มีลูก 3 คน ทำกิจการขนาดย่อม

2536 มาเป็น บก. The Big Issue

Manifesto ของ The Big Issue

1. ต้องลงมือไม่ใช่แบมือ

(Hand up not hand out)

2. เชื่อในการทำการค้า ไม่ใช่ช่วยเหลือ

(in trade, not aid.....)

3. เชื่อในสิทธิความเป็นพลเมือง

(in the right to citizenship)

4. เชื่อว่าความยากจนทำให้คนไม่รู้จักรักษาตัว

(Poverty is indiscriminate)

5. เชื่อว่ากันไว้ดีกว่าแก้

(believe in prevention)

ทีมงาน

- เฉพาะในอังกฤษ

มีสำนักงาน 18 แห่ง

มีคนทำงานเต็มเวลา + ที่ทำงานบางเวลา

= Full Time Equivalent (FTE) 100 คน

อาสาสมัครรวมเท่ากับคนทำงานเต็มเวลา 50 คน

มุ่งช่วยคนไร้บ้าน

- ให้มีงานทำ
- ช่วยแก้ปัญหาเรื่องสุขภาพ บ้าน การเงิน และเรื่องสารเสพติด
- ช่วยให้คนมีงานทำไปแล้วกว่า 1 แสนคน
- ปี 2557 ทำให้คนยากจนที่สุด ไร้ฝีมือที่สุด
มีเงินไหลเข้ากระเป๋าเรา 10-12 ล้านปอนด์

พ.ศ. 2548

ตั้งกองทุน Big Issue Invest

เพื่อทำ Social Investment

แก้ปัญหาความยากจน และความไม่เท่าเทียม

ให้ SE ฐั 50,000 – 1 ล้านปอนด์

ลงทุนไปแล้วมากกว่า 300 SE

ช่วยคนกว่า 1.8 ล้านคน

สร้างงานกว่า 3,200 ตำแหน่ง

ฝึกคนกว่า 14,000 คน

ต่อมาตั้งกองทุนรายวัน

(Daily traded social bank fund)

ตั้ง B II Corporate Social Venturing

Divine Chocolate

- ก่อตั้ง 2541 โดยการร่วมทุน
 1. สหกรณ์ชาวไร่ “KoKoo” ในกานา
 2. บริษัท Twin Trading
 3. Body Shop

สนับสนุนโดย 2 องค์กรการกุศล

- Christian Aid
- Comic Relief

ใช้หลัก Fairtrade

1. กำหนดราคาซื้อโกโก้จากชาวไร่อย่างเป็นธรรม
ถ้าราคาตลาดสูงขึ้นก็จ่ายเพิ่มให้
2. จ่าย Premium ให้อีกตันละ 200 ปอนด์
3. จ่าย 2% ของยอดขายเพื่อสนับสนุนการผลิต และการพัฒนาของชาวไร่
4. แบ่งปันผลกำไรให้ 44%

ปัจจุบันมี Product มากกว่า 50 รายการ

2558 สหกรณ์โคกคูมีสมาชิก

65,000 ครอบครัวใน 1,400 หมู่บ้าน

2549 Body Shop ยกหุ้นทั้งหมดให้สหกรณ์โคคู
ทำให้สหกรณ์มีหุ้นเพิ่มจาก 33% เป็น 45% เป็นหุ้นใหญ่ที่สุด

2550 เปิดสาขาในสหรัฐ (14 กุมภาพันธ์)

2551 ได้รับโหวตให้เป็นธุรกิจที่มี “จริยธรรมสูงสุด”

2556 ได้รางวัล รสชาติยอดเยี่ยม

2557 ได้รางวัลธุรกิจที่ยั่งยืนจาก The Guardian

ในฐานะนวัตกรรมที่สร้างผลกระทบสังคม

(Social Impact Innovation)

การเติบโตของ SE ใน UK

- 2546 มี 5,300 แห่ง
- 2557 เพิ่มขึ้น 70,000 แห่ง
- มูลค่า 1.2 ล้านล้านบาท
- ประมาณ 5% ของ GDP

การลดความเหลื่อมล้ำ

- 70% ทำกิจการในเขตยากจน
- 52% จำนวนพนักงานจากกลุ่มคนด้อยโอกาส
 เช่น คนตกงาน คนพิการ ชนกลุ่มน้อย
- 91% มีผู้หญิงอยู่ในทีมผู้นำของกิจการ

33%

ของทีมผู้นำ เป็นกลุ่ม BAME

B = Black

A = Asian

ME = Minority Ethnic

(ธุรกิจทั่วไปมี 11%)

1 ใน 4 ดำเนินกิจการโดยคนหนุ่มสาว

อายุ 25-44 ปี

38% **มียอดขายเพิ่ม**
(SME เพิ่ม 29%)

63% **มีผลผลิตเพิ่ม**
(SME เพิ่ม 37%)

18,000 **กิจการ มียอดขายมากกว่า 50 ล้านบาท**

9 กุมภาพันธ์ 2558 สปช. เสนอร่าง พรบ. ส่งเสริม

วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.

(เห็นชอบ 225 ไม่เห็นชอบ 5 งดออกเสียง 2)

2561

เร่งรัดการรับรองกิจการเพื่อสังคม

- 8 มิถุนายน ออกประกาศเชิญชวน
- 11 มิถุนายน งาน Kick Off ที่ตลาดหลักทรัพย์
- 11 กรกฎาคม พิจารณากลับกรองรอบแรก

ถาม - ตอบ